

Handläggning dödsboärenden

 Eda kommun	Styrdokument	
	Dokumenttyp	Riktlinje
	Beslutad av	Socialnämnden 2023-03-14 § 39
	Dokumentansvarig	Verksamhetschef, individ- och familjeomsorg
	Reviderad	Kommunfullmäktige 2023-06-14 § 104 (avgift)
	Träder i kraft	2023-07-11

Innehållsförteckning

1	Bakgrund.....	4
2	Syfte.....	4
3	Regelverk.....	4
4	Dödsbodelägare.....	4
5	Dödsboanmälan.....	5
6	Ansvar – Vistelsekommun.....	6
7	Jämkning av giftorättsgods.....	6
8	Provisorisk dödsboförvaltning.....	7
9	Den provisoriska förvaltningens avslutning.....	7
9.1	Dödsbodelägare anträffas - dödsboet överlämnas till dödsbodelägare	7
9.2	Dödsbodelägare saknas - dödsboet överlämnas till Allmänna arvsfonden.....	7
9.3	Dödsbodelägare kan finnas men har inte anträffats - dödsboet överlämnas till god man för bortavarande.....	7
9.4	Dödsbodelägare agerar inte - uppmana dödsbodelägare begära boutredningsman eller föranstalta om bouppteckning om dödsbodelägare inte agerar inom 3 månader.....	8
9.5	Dödsbodelägare agerar inte och tillgångar saknas - nämnden förvaltar och avvecklar dödsboet med fullmakt från samtliga dödsbodelägare.....	8
9.6	Dödsbodelägarna agerar inte - som en sista utväg förvaltar socialtjänsten och avvecklar dödsboet med stöd av delegation och journalanteckning.....	8
9.7	Om det saknas en tydlig viljeyttring från dödsbodelägare - förvaltning och avveckling överlämnas till dödsbodelägare.....	8
10	Gravsättning.....	9
11	Avgift för provisorisk dödsboförvaltning samt ordnande av gravsättning.....	9
12	Ekonomiskt bistånd till begravningskostnader.....	9

1 Bakgrund

Det är socialnämnden i kommunen som har ansvaret för handläggning av dödsboärenden. Socialnämnden kan överlåta beslutsfunktionen - handläggningen till anställda i kommunen genom en politiskt fastställd delegationsordning, där det regleras vem som har rätt att fatta vilka beslut. Rätten att delegera regleras av 6 kap 37 § samt 7 kap 5-8 §§ Kommunallagen.

2 Syfte

Syftet med riktlinjen är att säkerställa säkerhet och likabehandling för kommuninvånarna. Riktlinjerna ska ge stöd och vägledning vid ärendehandläggning och beslut.

3 Regelverk

De lagar som främst reglerar verksamheten är

- Ärvdabalken (ÄB)
- Begravningslagen (BegrL)
- Förvaltningslagen (FL)
- Socialtjänstlagen (SoL)
- Offentlighet och sekretesslagen (OSL)

Dessutom omfattar regler i

- Äktenskapslagen (ÄktB)
- Sambolagen
- Lag om registrerat partnerskap
- Förmånsrättslagen
- Föräldrabalken (FB)
- Jordabalken (JB)
- Kommunallagen (KL)
- Lag om offentlig upphandling (LOU)
- Lag om mottagande av asylsökande (LMA)
- Lag om arv i internationella situationer

4 Dödsbodelägare

Nedan följer en översikt gällande vilka som kan vara dödsbodelägare. I huvudsak regleras dessa bestämmelser i ärvdabalken men i vissa fall även äktenskapsbalken och sambolagen.

Följande kategorier kan vara dödsbodelägare eller aktörer i ett dödsbo:

- Legala arvtagare
- Make/maka
- Universella testamentstagare
- Sambo
- Efterarvinge
- Legatarie (en legatarie är inte dödsbodelägare, men en aktör som genom testamente kan/ska ärva kvarlåtenskap).

Legala arvtagare kan delas upp i tre arvsklasser. I den första arvsklassen finner man barn, barnbarn, barnbarnsbarn osv. I andra arvsklassen finner man föräldrar, syskon, syskonbarn, syskonbarnbarn osv. I den tredje arvsklassen finner man mor- och farföräldrar samt moster/morbror och faster/farbror. Denna arvsklass är sluten, vilket innebär att barn till exempelvis en moster (kusin) ej ärver.

5 Dödsboanmälan

När någon avlidit ska alltid en bouppteckning eller en dödsboanmälan upprättas. En bouppteckning ska upprättas inom tre månader från dödsfallet. I vissa fall görs istället en dödsboanmälan. Ett sådant fall är om den avlidnes tillgångar inte överstiger begravningskostnaden och om den avlidne saknar egendom/tomträtt. Dödsbodelägarna tar då kontakt med Socialtjänsten i den kommun den avlidne var folkbokförd, som då gör en dödsboanmälan. Dödsboanmälan bör göras två månader efter dödsfallet till Skatteverket där den förvaras.

Om det framkommer att någon av dödsbodelägarna föredrar en bouppteckning bör en sådan göras. Dödsbodelägare är den som enligt lag eller testamente har rätt till andel i dödsboet. Dödsbodelägare kan vara efterlevande maka/make, barn, sambo(avseende bohag och bostad som har införskaffats för gemensamt bruk), universell testamentstagare och Allmänna arvsfonden. Uppgifter om vem som är dödsbodelägare inhämtas av anhöriga och genom dödsfallsintyg med släktutredning från Skatteverket. Ibland krävs ytterligare efterforskning med hjälp av lands- och stadsarkiv. Om det är svårt att få fram uppgifter om dödsbodelägare räcker det (för dödsboanmälan) att redovisa de uppgifter som är kända.

Om en dödsboanmälan har skickats till Skatteverket och det efter det framkommer inkomster/tillgångar som inte var känt i samband med att dödsboanmälan skickades, så kan en bouppteckning ändå göras. Däremot kan man inte upprätta en dödsboanmälan om en bouppteckning redan upprättats.

Att förutsättningar för dödsboanmälan föreligger ska kunna konstateras utan någon ingående undersökning. Vid tveksamheter bör dödsboanmälan inte ske utan de anhöriga uppmanas göra en bouppteckning. Exempelvis bör dödsboanmälan användas med försiktighet när efterlevande maka/makes tillgångar nämnvärt skiljer sig från den avlidnes. Vid händelse av att dödsbodelägare ej är överens, bör de uppmanas göra en bouppteckning.

Dödsboanmälan är till för dödsbon med små omständigheter. Om dödsboutredningen visar att dödsboets samtliga tillgångar inte överstiger summan av de utgifter som har samband med dödsfallet med mer än 5 000 kronor, kan dödsboanmälan göras. I annat fall hänvisas dödsbodeläggarna till att göra en bouppteckning.

Även i de fall då det saknas förutsättningar för att göra dödsboanmälan kan det i vissa fall vara berättigat att i ett inledningsskede vägleda dödsbodeläggarna med råd och stöd för att de ska komma igång med boutredningen.

6 Ansvar – Vistelsekommun

Det är den kommun där den avlidne var bosatt som har ansvaret för att dödsboanmälan upprättas om förutsättningarna för en sådan är uppfyllda. Boendeformen är av underordnad betydelse. I de fall vistelsekommunen inte överensstämmer med folkbokföringskommunen är det vistelsekommunen där den avlidne var bosatt som har ansvar för att en dödsboanmälan görs.

Om en kommun tidigare har fattat beslut om någon form av placering eller boende i en annan kommun (vid LSS- eller äldreboende) där den avlidne har bosatt sig permanent övergår ansvaret för att upprätta dödsboanmälan till den nya kommunen. För placeringar på HVB-hem eller familjehem (t.ex. vid missbruksvård, ensamkommande flyktingbarn) behåller placeringskommunen hela ansvaret för den som placerats, vilket även omfattar ansvar för att vid behov upprätta dödsboanmälan.

Om någon avlider under en resa eller tillfällig vistelse utanför hemkommunen ska hemkommunen göra dödsboanmälan.

7 Jämkning av giftorättsgods

Om den avlidne var gift tas hänsyn till den avlidnes andel i den efterlevande makens giftorättsgods sedan efterlevande makens skulder mm dragits av. Huvudprincipen för egendomsfördelning mellan makar är lika delning.

Efterlevande maka/make kan dock begära jämkning för att få behålla sitt giftorättsgods (12 kap 2 § Äktenskapsbalken). Då beaktas inte den avlidnes andel i efterlevande maka/makes egendom. Efterlevande maka/make kan begära sådan jämkning oavsett om hon eller han har mest eller minst giftorättsgods. Jämkningen är till för att efterlevande maka/make inte ska behöva avstå egendom till en avliden maka/makes egna barn eller testamentstagare.

Om den avlidne är utländsk medborgare och gift enligt en främmande stats lagstiftning beror det på innehållet i denna stats äktenskapslagstiftning om efterlevande maka/makes egendom påverkar förutsättningar för dödsboanmälan eller inte.

8 Provisorisk dödsboförvaltning

Utgångspunkten är att socialtjänstens förvaltning av dödsboet ska vara så kortvarig som möjligt. Efterforskning av dödsbodelägare ska skyndsamt påbörjas och förvaltningen överlämnas till dödsbodelägare som kan ta hand om den avlidnes egendom så snart som möjligt.

Förvaltningen ska vara av konserverande art. Syftet är att dödsboets värden ska bevaras tills dess att förvaltningen kan lämnas vidare. Egendomen får därför inte avyttras eller förändras på annat sätt än vad som är nödvändigt för värdets bevarande. Socialnämnden ska bevaka både dödsbodelägarnas och borgenärernas intressen samt framtida verkställighet av eventuellt testamente.

Vanligen lämnas dödsbud till dödsbodelägare/anhöriga genom polis eller sjukvårdspersonal. I de fall socialnämnden måste lämna meddelande om dödsbud ska detta företrädesvis ske per brev.

9 Den provisoriska förvaltningens avslutning

9.1 Dödsbodelägare anträffas - dödsboet överlämnas till dödsbodelägare

Om handläggaren under den provisoriska förvaltningen av dödsboet får tag i någon dödsbodelägare eller make som kan fullgöra de uppgifter som följer av 18 kap 2 § 1st Ärvdabalken eller när dödsbodelägare har underrättats om dödsfallet, ska dödsboet omedelbart överlämnas till dödsbodelägaren.

9.2 Dödsbodelägare saknas - dödsboet överlämnas till Allmänna arvsfonden

Om det står klart att arvingar saknas blir Allmänna Arvsfonden arvtagare och därmed dödsbodelägare. Den som har dödsboet i sin vård (vanligtvis socialnämnden) ska då omgående anmäla detta till Kammarkollegiet som utser god man att företräda Allmänna Arvsfonden vid boutredning. Dödsboet överlämnas då till kammarkollegiets företrädare (Lag 2021:401 om Allmänna Arvsfonden).

Om både dödsbodelägare och tillgångar saknas kan socialnämnden begära fullmakt från Allmänna arvsfonden för att med stöd av denna fullmakt slutföra boutredningen och avveckla dödsboet.

9.3 Dödsbodelägare kan finnas men har inte anträffats - dödsboet överlämnas till god man för bortavarande

Om dödsbodelägare kan finnas men inte har anträffats ska socialnämnden göra anmälan till Överförmyndarnämnden om behov av god man för bortavarande. Enligt 11 kap 3 § Föräldrabalken ska överförmyndare förordna god man bland annat om det krävs att en bortavarande dödsbodelägars rätt bevakas eller en bortavarande egendom förvaltas.

9.4 Dödsbodelägare agerar inte - uppmana dödsbodelägare begära boutredningsman eller föranstalta om bouppteckning om dödsbodelägare inte agerar inom 3 månader

Det händer att dödsbodelägare helt saknar intresse i dödsboet eller saknar möjlighet att agera på grund av hög ålder, sjukdom eller annat hinder.

Vid dessa situationer ska socialnämnden alltid motivera dödsbodelägarna att ta sitt ansvar för förvaltning och avveckling av dödsboet.

Om det finns tillgångar ska nämnden uppmana dödsbodelägarna att begära boutredningsman hos Tingsrätten. Det räcker med begäran från en av dödsbodelägarna. Boutredningsmannen övertar då förvaltning och avveckling och gör bouppteckning.

Om en sådan begäran om boutredningsman görs ska socialtjänsten fatta beslut om att överlämna förvaltning och avveckling till dödsbodelägarna.

Om en sådan begäran däremot inte görs är det socialtjänstens ansvar att vidta åtgärder för att en bouppteckning görs. Detta gäller dock inte om annan än socialtjänsten har tagit hand om dödsboet. Kostnader för detta debiteras dödsboet.

9.5 Dödsbodelägare agerar inte och tillgångar saknas - nämnden förvaltar och avvecklar dödsboet med fullmakt från samtliga dödsbodelägare

Även i de fall där det saknas tillgångar och dödsbodelägarna inte agerar är socialnämnden skyldig att provisoriskt förvalta dödsboet. Dödsbodelägarna ska alltid motiveras att ta sitt ansvar för det aktuella dödsboet och vägledas att agera. Om dödsbodelägarna trots det inte övertar förvaltning och avveckling av dödsboet ska socialnämnden som en sista utväg begära fullmakt från samtliga dödsbodelägare och med stöd av denna fullmakt avveckla dödsboet.

9.6 Dödsbodelägarna agerar inte - som en sista utväg förvaltar socialtjänsten och avvecklar dödsboet med stöd av delegation och journalanteckning

Ibland får handläggaren inte in fullmakt trots att dödsbodelägarna klart uppger att de inte tänker befatta sig med dödsboet. Om boet helt saknar tillgångar och dödsbodelägarna klart uttryckt att de saknar intresse av dödsboet och att de önskar att socialtjänsten avvecklar boet ska detta dokumenteras i akten. Socialtjänsten kan då förvalta och avveckla dödsboet med stöd från delegationen samt med stöd från journalanteckningen. Om dödsboet har mindre tillgångar på exempelvis bank kan socialtjänsten få problem med att få ut dessa medel om de saknar fullmakt. Därför ska handläggaren alltid eftersträva att få in fullmakt i dessa fall.

9.7 Om det saknas en tydlig viljeyttring från dödsbodelägare - förvaltning och avveckling överlämnas till dödsbodelägare

Om det saknas en tydlig viljeyttring från dödsbodelägare om att de saknar intresse i dödsboet finns inte möjlighet för socialtjänsten att agera. Detta ska noga dokumenteras. Ärendet får då avslutas genom beslut att förvaltning och avveckling lämnas till dödsbodelägarna.

10 Gravsättning

Om begravningen inte ordnas av dödsboet eller av socialtjänsten i samband med dödsboförvaltningen enligt 18 kap 2 § Ärvdabalken, vilket endast inträffar i enstaka fall, ska begravningen ordnas av den kommun där den avlidne senast var folkbokförd eller, om den avlidne inte har varit folkbokförd i Sverige, av den kommun där dödsfallet inträffade enligt 5 kap 2 § Begravningslagen.

Enligt 5 kap 10 § Begravningslagen ska stoftet efter den avlidne kremeras eller gravsättas snarast möjligt och senast en månad efter dödsfallet.

Skatteverket får dock ge anstånd med kremering eller gravsättning, om det finns särskilda skäl för det. Skäl för att begära anstånd kan vara att dödsbodelägare inte har hunnit underrättas då de fortfarande eftersöks av kommunen.

Om stoftet inte har kremerats eller gravsatts inom föreskriven tid, ska Skatteverket undersöka anledningen till dröjsmålet och om det behövs, underrätta den kommun som anges i 5 kap 2 § Begravningslagen.

11 Avgift för provisorisk dödsboförvaltning samt ordnande av gravsättning

Enligt 18 kap 2 § Ärvdabalken och 5 kap 2 § Begravningslagen har kommunen rätt att ta ut ersättning av dödsboet för sina kostnader för provisorisk dödsboförvaltning och ordnande av gravsättning. Självkostnadsprincipen i 2 kap. 6 § Kommunallagen ska beaktats.

Kommunfullmäktige har 2023-06-14 i § 104 beslutat att kommunen ska ta ut avgift för provisorisk dödsboförvaltning samt ordnande av gravsättning enligt nedanstående princip.

- Avgiften fastställs till ett timpris motsvarande 0,7 % av gällande prisbasbelopp som årligen beslutas av riksdagen. Om behov finns att två tjänstemän medverkar tas dubbel timavgift ut. Understiger handläggningstiden en halvtimme tas ingen timavgift ut.
- Mervärdesskatt 25 % ska betalas på den avgift som kommunen har rätt att ta ut för dessa tjänster.
- Ersättning tas ut för direkta utlägg som socialförvaltningen haft för att utföra sitt uppdrag.

12 Ekonomiskt bistånd till begravningskostnader

Begravningskostnader ska i första hand täckas av tillgångar i dödsboet eller genom försörjningsskyldiga, dvs. föräldrars inkomster eller tillgångar när det gäller barn och ungdomar som omfattas av föräldrarnas försörjningsskyldighet. Begravningskostnader går före alla andra kostnader som kan belasta dödsboet.

Vid bedömning av försörjningsskyldigas betalningsförmåga prövas detta mot gällande norm för försörjningsstöd. Hänsyn ska tas till tillgångar i form av t.ex. försäkringar. Begravningskostnader ska som huvudregel endast beviljas vid ansökan från dödsbodelägaren eller från den som är försörjningsskyldig för den avlidne. Alla kända tillgångar som finns på dagen för dödsfallet avräknas direkt vid ansökan om begravningskostnad, även eventuell kommande skatteåterbäring och pension.

Som huvudregel ska kända inestående inkomster ej förskötteras utan sökande får begära avbetalning hos begravningsbyrån. Återkrav kan upprättas mot tillgångar eller inkomster som eventuellt kommer senare, exempelvis skatteåterbäring, försäkring eller semesterersättning.

Skälig kostnad för begravning kan beviljas upp till max 50 % av prisbasbeloppet och innefattar:

- Tjänster som begravningsbyrån utför. Detta inkluderar kista med dekoration, svepningsarbete, urna, representant vid begravningen, bärare vid bisättning, transporter och arvoden.
- Bärare vid begravningsakt
- Lokalhyra
- Dödsannons
- Gravsten/ inskription
- En enklare minnesstund /enklare förtäring

Tjänster som beställts utöver ovanstående betalas av beställaren.

Rätten till bistånd omfattar kostnader som är nödvändiga för att begrava den avlidne på bostadsorten. Merkostnader för att begrava den avlidne på annan ort i eller utanför Sverige, ingår inte i rätten till bistånd. Även om begravningen sker utomlands ska som huvudregel de faktiska kostnaderna styrkas. Kostnader som överstiger den kostnad som skulle ha beviljats om begravningen ägt rum på hemorten godtas inte. Kostnaderna för hemtransport vid dödsfall utomlands beviljas inte.

Om en svensk resenär avlider på utlandsresan är det antingen personens hem- eller reseförsäkring, eller de anhöriga, som får betala kostnaden för transport för den avlidna till Sverige. Om försäkring saknas och anhöriga inte har ekonomisk möjlighet att betala för hemtransport, ordnar ambassaden en enkel och värdig begravning utomlands.

Om en person som ej är försörjningspliktig gentemot den avlidne skulle ha betalat eventuella fakturor rörande begravningskostnader med egna medel så behöver socialnämnden ändå ta ställning till om dödsboet eller personer med försörjningsplikt har medel som täcker kostnaden. En ansökan om ekonomiskt bistånd till begravningskostnader kan alltså inte avslås utifrån att en person som ej är försörjningspliktig har betalat fakturan.